ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-11

STEAM TEXNOLOGIYASINI TA'LIM OLISHDA O'ZLASHTIRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH

Dilorom Alimova Xudoyqulovna
Email: **diloromalimova55@gmail.com**
Toshkent amaliy fanlar universiteti,Boshlang'ich ta'lim kafedrasi v.b. dotsenti
Yunusova Nozima Ravshan qizi
Toshkent amaliy fanlar universiteti,Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 3- kurs talabasi

Annotatsiya
Mazkur maqolada zamonaviy ta'lim tizimida STEAM texnologiyalarini joriy etish orqali o'quvchilarning o'zlashtirish samaradorligini oshirish yo'llari tahlil etilgan. STEAM (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) konsepsiyasi integratsion ta'lim yondashuvi sifatida ko'rib chiqilib, uning boshlang'ich sinf o'quvchilarining bilim, ko'nikma va malakalariga ta'siri, shuningdek, ijodiy fikrlashni shakllantirishdagi roli amaliy tajribalar asosida asoslab berilgan. Maqolada shuningdek, o'qituvchilarning STEAM kompetensiyalarini rivojlantirish va o'quv jarayoniga ilg'or texnologiyalarni tatbiq etishning metodik asoslari keltirilgan.
Kalit so'zlar: STEAM texnologiyasi, integratsion ta'lim, o'zlashtirish samaradorligi, kreativ fikrlash, loyiha ishi, raqamli ta'lim, muhandislik tafakkuri, metodik yondashuv.
Abstract
This article analyzes ways to increase students' learning efficiency by introducing STEAM technologies in the modern education system. The STEAM (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) concept is considered as an integrated educational approach, and its impact on the knowledge, skills and competencies of primary school students, as well as its role in the formation of creative thinking, is substantiated on the basis of practical experience. The article also presents methodological foundations for developing STEAM competencies of teachers and implementing advanced technologies in the educational process.
Keywords: STEAM technology, integrated education, learning efficiency, creative thinking, project work, digital education, engineering thinking, methodological approach.
Аннотация
В статье анализируются пути повышения эффективности обучения учащихся посредством внедрения STEAM-технологий в современную систему образования. Концепция STEAM (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) рассматривается как интегрированный образовательный подход, и на основе практического опыта обосновывается её влияние на знания, умения и компетенции учащихся начальной школы, а также её роль в формировании творческого мышления. В статье также представлены методические основы развития STEAM-компетенций учителей и внедрения передовых технологий в образовательный процесс.
Ключевые слова: STEAM-технология, интегрированное образование, эффективность обучения, творческое мышление, проектная деятельность, цифровое образование, инженерное мышление, методический подход.

KIRISH

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-11

XXI asrda ta’lim tizimi inson kapitalini rivojlantirish, yosh avlodni raqamli texnologiyalar, kreativ fikrlash va muhandislik madaniyatiga tayyorlashni maqsad qilgan. Shuning uchun ham dunyo ta’lim tizimida STEAM (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) konsepsiyasi tobora keng qo‘llanilmoqda.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan ta’lim tizimini modernizatsiya qilishga qaratilgan qaror va farmonlarda ham “STEAM yondashuvini ta’lim jarayoniga integratsiya qilish orqali o‘quvchilarda amaliy ko‘nikmalarni shakllantirish” asosiy vazifalardan biri sifatida belgilangan.

An’anaviy ta’lim ko‘proq nazariy bilim berishga yo‘naltirilgan bo‘lsa, STEAM texnologiyasi bu bilimni hayotiy muammolarni yechish, loyihalash va ijodiy faoliyat orqali mustahkamlaydi. Shu jihatdan, u o‘quvchilarning bilimni o‘zlashtirish samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

1. STEAM texnologiyasining nazariy asoslari va rivojlanish bosqichlari

STEAM yondashuvining shakllanish tarixi

Dastlab AQShda 1990-yillarda “STEM” (Science, Technology, Engineering, Mathematics) konsepsiyasi ishlab chiqilgan bo‘lib, u texnik fanlarga e’tiborni kuchaytirishga qaratilgan edi. Keyinchalik san’at (Art) yo‘nalishi qo‘shilib, konsepsiya **STEAM** shaklida rivojlandi. Bu o‘quvchilarda faqat texnik bilim emas, balki estetik tafakkur, dizayn fikrlash, kreativ yondashuvni ham rivojlantirishni nazarda tutdi.

Bugungi kunda Koreya, Yaponiya, Singapur, Finlyandiya, AQSh, Germaniya va Xitoy ta’lim tizimlarida STEAM yondashuvi asosiy metod sifatida qo‘llaniladi.

STEAM ta’limining asosiy maqsadi

-Fanlararo integratsiya orqali amaliy bilimni hosil qilish;

-O‘quvchilarni real hayotdagi muammolarni tahlil qilishga o‘rgatish;

-Innovatsion va kreativ fikrlashni shakllantirish;

-Hamkorlikda o‘qish va muomala madaniyatini rivojlantirish.

1.3. Nazariy asoslar

STEAM yondashuvi quyidagi pedagogik nazariyalar bilan uzviy bog‘liq:

Konstruktivizm – bilimni mustaqil tajriba orqali hosil qilish;

Deweyning “o‘rganish orqali bilish” nazariyasi – amaliy faoliyatga asoslanish;

Vygotskiyning ijtimoiy rivojlanish nazariyasi – o‘zaro hamkorlikda o‘qish;

Bloom taksonomiyasi – bilimdan qo‘llash, tahlil, sintez va baholash bosqichlari orqali o‘sish.

2. Ta’limda STEAM texnologiyalarini joriy etishning pedagogik shart-sharoitlari

Ta’lim muhitini modernizatsiya qilish

STEAM ta’limi samarali bo‘lishi uchun o‘quv muhitida quyidagi sharoitlar yaratilishi zarur:

-raqamli laboratoriyalar va virtual tajriba platformalari (PhET, Tinkercad, Arduino);

-loyihaviy ishlar uchun jihozlangan mini-laboratoriyalar;

-o‘quvchilarni jamoaviy ijodga jalb etuvchi STEAM burchaklari.

O‘qituvchining roli

STEAM o‘qituvchisi endi faqat bilim beruvchi emas, balki **mentor, yo‘naltiruvchi va tashkilotchi** rolini bajaradi. U o‘quvchilarga muammolarni qo‘yadi, yo‘nalish beradi, lekin yechimni o‘quvchilarning o‘ziga qoldiradi.

O‘qituvchining STEAM kompetensiyasi quyidagi tarkibiy qismlardan iborat:

-fanlararo bilimga ega bo‘lish;

-raqamli texnologiyalardan foydalanish;

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-11

-dizayn fikrlash va muhandislik tafakkuriga ega bo‘lish;
-ijodkorlikni rag‘batlantirish metodlarini bilish.

3. STEAM asosida o‘qitish metodikasi

Quyida STEAM yondashuvining bosqichlari keltirilgan:

Bosqich	Mazmuni	O‘quv faoliyati shakli1
Muammo qo‘yish	Hayotiy vaziyat asosida savol qo‘yiladi	Muloqot, savol-javob
G‘oya yaratish	yaratishO‘quvchilar takliflar beradi, yechim variantlari ishlab chiqiladi	“Aqliy hujum”, brainstorming
Modellash	ModellashYechim loyihasi modellashtiriladi, chiziladi yoki maketlanadi	Jamoaviy loyiha
Sinov va tahlil	Modellar sinovdan o‘tkaziladi, xatolar aniqlanadi	Tajriba, muhokama
Natijani taqdim etish	etishO‘quvchilar o‘z loyihalarini sinf oldida himoya qiladilar	Prezentatsiya, baholash

Bu bosqichlarning har biri o‘quvchilarning faol ishtirokini, mustaqil fikrlashini va o‘zlashtirishni faollashtiradi.

4. Boshlang‘ich ta’limda STEAM yondashuvining amaliy misollari

“Tabiatdagi suv aylanishi” (3-sinf, Tabiiy fanlar)

Fanlar integratsiyasi: Biologiya + Texnologiya + Matematika + San’at

Amaliy topshiriq: O‘quvchilar shaffof idish, suv, plastmassa plyonka yordamida “mini-suv aylanish tizimi” yaratadilar.

O‘rganiladigan natija: Suvning holat o‘zgarishi, bug‘lanish va kondensatsiya jarayonini amaliy anglash.

“Qor ko‘chishi modeli” (4-sinf, Texnologiya + Fizika)

O‘quvchilar qog‘oz, plastmassa, loy va burchak taxtasi yordamida tog‘ modelini yasaydilar va qor ko‘chishini simulyatsiya qilishadi. Natijada ular gravitatsiya, ishqalanish va og‘irlik kuchini amalda kuzatadilar.

“Ekologik uy” loyihasi

O‘quvchilar kichik guruhlarda quyosh batareyalari, qayta ishlanadigan materiallar asosida mini “eko-uy” loyihasini yaratadilar. Bu mashg‘ulot ekologik madaniyat, muhandislik fikrlash va jamoaviy faoliyatni rivojlantiradi.

5. Xorijiy tajriba tahlili

Finlyandiya tajribasi: Ta’lim jarayonida barcha fanlar bir loyihaga bog‘langan holda o‘qitiladi. Masalan, “Shahar transporti” mavzusida matematika, texnologiya, geografiya va san’at birlashtiriladi.

Koreya modeli: STEAM markazlari maktablarda faoliyat yuritadi. Har bir loyiha “Fan + Amaliyot + Dizayn” konsepsiyasi asosida ishlab chiqiladi.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-11

Singapur modeli: Har bir o‘quvchiga 5–6 yoshdan boshlab kodlash va dasturlash o‘rgatiladi. Bu raqamli tafakkur asosini erta shakllantiradi.

Bu tajribalar shuni ko‘rsatadiki, STEAM yondashuvi o‘quvchilarni nafaqat o‘quv natijalariga, balki kelajak kasbiy tayyorgarlikka ham samarali tayyorlaydi.

6. Psixologik-pedagogik jihatlar

STEAM texnologiyasi o‘quvchilarning:

-motivasiyasini oshiradi (darslar qiziqarli, faoliyatga asoslangan bo‘ladi);

-muloqot madaniyatini rivojlantiradi (jamoaviy ish orqali);

-ijodiy tafakkurini faollashtiradi (dizayn, muhandislik yondashuvi);

-tanqidiy fikrlashni shakllantiradi (tahlil, muhokama, refleksiya bosqichlari orqali).

Psixologik tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, STEAM asosida o‘qitilgan o‘quvchilarning e’tibor, xotira va mantiqiy fikrlash darajasi 25–30% yuqoriroq bo‘ladi.

7. Tahliliy natijalar

Quyidagi jadvalda tajriba guruhlarida o‘tkazilgan STEAM darslarining samaradorlik natijalari keltirilgan:

Ko‘rsatkich	Nazorat guruhi (%)	Tajriba guruhi (STEAM) (%)
O‘quv materialini o‘zlashtirish	68	93
Faol ishtirok darajasi	60	95
Mustaqil fikrlash	52	88
Jamoada ishlash ko‘nikmasi	55	90

Natijalar shuni ko‘rsatadiki, STEAM metodikasi o‘zlashtirish samaradorligini keskin oshiradi.

8. Xulosa va takliflar

STEAM texnologiyasi ta’lim jarayonida o‘quvchilarni faol, ijodkor va mustaqil fikrlaydigan shaxs sifatida shakllantiradi.

Boshlang‘ich ta’limda STEAM faoliyatlarini o‘quv dasturiga integratsiyalash zarur.

O‘qituvchilar uchun STEAM yondashuvi bo‘yicha doimiy metodik seminar va onlayn kurslar tashkil etilishi kerak.

Har bir fan bo‘yicha STEAM loyihalar to‘plami ishlab chiqilishi lozim.

O‘quvchilar o‘rtasida “STEAM olimpiadalari”, “Yosh ixtirochilar” tanlovlari o‘tkazilishi o‘zlashtirishni yanada rag‘batlantiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1.O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Raqamli ta’lim tizimini rivojlantirish to‘g‘risida” PQ–3832-son qarori, 2018.

2.Xodjayev N., Jo‘rayev U. Zamonaviy ta’lim texnologiyalari. – Toshkent: Fan, 2020.

3.Bekmurodova D. Boshlang‘ich ta’limda STEAM yondashuvi asoslari. – Toshkent: TDPU, 2022.

4.Yakman G. (2019). STEAM Education Framework. Journal of STEM to STEAM Education.

5.O‘rinova M. Integratsion yondashuv asosida o‘quv jarayonini takomillashtirish. – Pedagogika jurnali, 2021.

6.National Science Foundation (USA). STEM and STEAM Learning Strategies. Washington D.C., 2018.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

VOLUME-5, ISSUE-11

7. Alimova, D. (2024). Boshlang ‘ich sinf darslarida STEAM ta’lim texnologiyasini qo ‘llashning metodik ahamiyati. Modern Science and Research, 3(1), 1-3.
8.Finlyandiya Ta’lim vazirligi hisobotlari, 2020-yil.
9. Развитие компетентности саморазвития учащихся начальных классов
К Абдиева - Общество и инновации, 2023 Похожие статьи